

הפעולות לצימצום מחלות העטין בעדרי הגליל-העליון

- זה שנים רבות שאיזור הגליל-העליון יזם פעולות לצימצום מחלות-העטין בעדרי הבקר. בגלל מיגבלות שונות (תקציב, חוסר רכב ועוד) נאלצנו להצמצם בפעולות חלקיות בלבד, שאמנם הביאו לתוצאות חיוביות מסויימות, אבל בלתי מספיקות. לפני כשבעה חדשים יזמה הוועדה האיזורית של הבוקרים בגליל, תוך שיתוף עם המועצה האיזורית, חידוש הפעולות ב־20 המ־שקים המחזיקים עדרי חלב.
- תוכנית הפעולות כוללת:**
1. טיפול אינטנסיבי בציוד מכונני-החליבה ואספקת חלקי החילוף הדרושים.
 2. הכנסת ציוד חדש (היידרופאלס) במכונים הקיימים.
 3. הדרכה שוטפת בחליבה מתוקנת ובבעיות מימשק.
 4. הנהגת כרטיסי רישום מיוחדים למחלות עטין והטיפולם.
 5. בדיקות סמ"ט (C.M.T.) של כל העדרים הרוצים בכך.
 6. קשר עם רופאי האיזור, עם המחלקה למחלות-עטין במכון הווטרינארי ועם המדריך הראשי למכונות-חליבה, הפועל מטעם ה.מ.ב.
- תיאור הפעולות**
1. כל מכון-חליבה מבוקר בקביעות פעם בחודש, מחוץ למקרים של הגשת "עזרה ראשונה" בכל עת. לכל המשקים שבאיזור אפשר להגיע במקרים דחופים, תוך 30—40 דקות, ועד כה היו 1—2 מקרים בכל חודש. בכל ביקור נעשית בדיקה כללית של כל הציוד שבמכון, וכל חלק בלוי או פגום — מוחלף במקום. שיטות שונות היו נהוגות בניקוי וחיטוי הציוד בגמר החליבה, ובחלק מהמשקים נתגלו נוהגים גרועים מאוד באחזקה. הונהגו שיטה אחידה
- בטיפול ושימוש אחד בחומרים השונים בכל המשקים, ויש לציין שחל שיפור רב במצב.
2. בתקופה זאת הוכנס ציוד היידרופאלס בחמישה משקים מבלי להכניס שינויים במיבנה המכונים. הציוד החדש הביא לשיפור רב בטיב החליבה ובזירוז. מש־קים אלה בוקרו, בחודש הראשון להפעלת הציוד, 2—4 פעמים לצורך הדרכת כל החולבים בחליבה נכונה ואחידה ובטיפול בציוד עצמו. הרכבת הציוד בוצעה בפקוחו של מדריך התאחדות מגדלי בקר. כיום ישנם בכל האיזור רק 2 משקים שעובדים עדיין עם הציוד הישן, וגם עבורם הוזמן כבר ציוד חדש.
3. בכל ביקור נערכת גם שיחה על בעיות המימשק ובדיקת המצב הקיים. עוד יש הרבה לפעול בשטח זה כדי להביא לתודעת הנוגעים בדבר את חשיבות הדברים "הפרו־איים", כגון: רפד יבש, פרות נקיות, (לפחות העטינים), מניעת שלוליות ליד השוקות ובין בחצרות ועוד "דברים קטנים" בעלי חשיבות במימשק הענף. אני מאמין שהתקלות ייעלמו ברוב המ־שקים, כי ברוב המקרים אין התיקונים האלה כרוכים בהוצאות מרובות.
4. תשומת-לב מיוחדת הוקדשה להנהגת כרטיסי-רישום מיוחדים, בהם מובא כל הקורה לפרה במקרים של דלקות העטין בתקופת החליבה. כל מקרה ומקרה נרשם בדיקנותו (התאריך, איזהו הרבע שנפגע, איזה טיפול ניתן ועוד); בתקופת היובש מובאת אותה פרה לטיפולו של הרופא. קיימות אומנם דעות שונות אצל הרופאים בדבר יעילות הטיפול האנטיביוטי בתקופת היובש, וישנם גם שמתנגדים לכך. אפשר להסכים להתנגדות לטיפול ללא אבחנה לעדר כולו בתקופת היובש (אם כי נוהג זה קיים באיזורים שונים), אבל נוכחנו

להיות ליקוי בציוד ופעם אחרת — עובר חדש בחליבה וכדומה. תוצאות הבדיקה שימשו במקרים לא מעטים כ"אזעקה" לאחראים על העדר, ולכן יש ערך רב. בארה"ב נהוג גם כרטיס־רישום מיוחד, בו נרשמות תוצאות ביקורת החלב ובצידן — תוצאות בדיקת סמ"ט. מהצצה בכרטיס כזה לומדים על נקלה בכמה כסף עלה למשק דרגת גירוי 4 (מחמת ירידת התנובה של הפרה המגיבה). באיזורנו ניגשנו כעת שוב לבצע בדיקת סמ"ט במשקים הרוצים בכך. העדרים ייבדקו אחת לחודשיים, והתוצאות יועברו למכון הווטרינארי; עיתקים ישוגרו למשק ולרופא המטפל. חומרי־הבדיקה אנו מקבלים מהמכון הווטרינארי ונקווה שהפעם נוכל להיעזר ע"י כל הנוגעים בדבר ויתאפשר טיפול נמרץ בצימצום מחלות העטין.

בפגישה משותפת של נציגי הוועדה עם רופאי האיזור ורופא המכון הווטרינארי, שהתקיימה בינואר ש.ז. לובנו הבעיות ודרכי הפעולה בעתיד באותו כיוון שהוחל בו. צויין שמקרי דלקות עטין צומצמו כבר, ואינן מהוות עוד כיום את הבעיה המטרידה ביותר בעדרים. כתוצאה מכך מתבלטת עליה ניכרת בתנובות החלב בעדרים רבים באיזורנו.

לסיכום: רק ע"י פעולות שיטתיות וקבועות אפשר להגיע לתוצאות חיוביות בצימצום מחלות־העטין. קשה מאוד להגיע לכך ע"י פעולה ארצית־מרכזית, ולכן אני מדגיש שוב כבעבר, שהאיגון האיזורי של הפעולות הוא המתאים לכך ביותר.

אליעזר ישראלי

כח־בלום, ינואר 1969

ביעילות הרבה של הטיפול בפרות שחלו בעטינים בתקופת החליבה. במשקים, בהם הונהג הטיפול הזה בזמן האחרון, ישנן כבר הרבה פרות שהבריאו ומניבות תנוֹרות כבעבר.

5. בדיקות סמ"ט

לבדיקה הזאת יש כבר "היסטוריה" מעניינת ונראה שאפילו ביקורו של ממציא השיטה הזאת בארץ (פרופסור שאלם) לא הביא להכרת החשיבות שבשימושה. בדיקה זו, כמחוזן (אינדיקטור) מהימן ונוח, הולכת ומופעלת בהרחבה בארצות־הברית ובארצות אירופה המערבית. באיזורנו נעשו בעבר כמה עשרות אלפי בדיקות, אולם התוצאות לא סוכמו ולא נוצלו כפי שהובטח והן כאבן שאין לה הופכין... וחבל מאוד.

ייתכן שרמת המימשק במשקים היתה משתפרת במידה רבה, אילו המחלבות היו מפעילות את בדיקת סמ"ט כמודד לטיב החלב (כנהוג בארה"ב). לעדר הבודד יש לבדיקה הזאת ערך רב, כיוון שהיא עשויה לעורר תשומת־לב מוקדם ככל האפשר לגירוי שבעטינים ובכל רבע לחוד. מובן מאליו שיש לנצל את תוצאות הבדיקות, ואז גם מצליחים לעתים למנוע התפרצות דלקות רבות, לאחר שמאתרים את גורם הגירוי.

מתוך ניסיון מעשי במשך שנים נוכחתי שבעקבות תוצאות בדיקות אלה כשנתגלו תוצאות שליליות (דרגות הגבה 3—4), באה התעוררות לגילוי הגורמים לכך; פעם זה עלול

▲ להבטחת רמת־תזונה גבוהה (צריכת הרבה מזון) וייצור גבוה, הכרח הוא שהמספוא יהיה בעל נעכלות גבוהה; יחד עם זה דרושה גם כמות מסוימת של פחמימות קשות־עיכול בתפריט המזון של פרות חלב כדי שתובטח רמת ייצור נאותה בשומן.

▲ עשב מרעה צעיר, שנעכלות החומר היבש שבו היא בגבולות 70%, עשוי להניב לכל יום־רעיה של הבהמה ק"ג אחד של תוספת משקל בבקר בשר, ותנובה יומית של 16 ק"ג חלב בבקר־חלב; אלא שפרות חלב זקוקות אז לתוספת של 2.5—2 ק"ג מספוא גס יבש ביום כדי לשמור על מתכונת שומן נורמאלית בחלב.